

การจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ : สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนา

รับบทความ : 5 กุมภาพันธ์ 2564 ■ แก้ไขบทความ : 27 เมษายน 2564 ■ ตอบรับบทความ : 11 พฤษภาคม 2564

*อีเมลผู้เขียนหลัก : yuttana.k@psu.ac.th

ยุทธนา เกื้อกุล¹ นิเลาะ แวอูเซ็ง² รูดียะห์ หะ³

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการศึกษา งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งทำการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 9 คน ครูสอนอิสลามศึกษา จำนวน 9 คน และผู้ปกครอง จำนวน 6 คน รวมจำนวนทั้งหมด 24 คน

ผลการศึกษา พบว่า นโยบายทางการศึกษาของรัฐสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญ และสามารถปฏิบัติตามคำสอนของอิสลาม ปัญหาหลักของการจัดการศึกษาพบว่า โรงเรียนแวดล้อมด้วยอบายมุขและยาเสพติด สื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจำกัด ครูมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี ไม่สามารถจัดทำแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม ส่วนผู้เรียนยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด และมีแนวทางการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ ควรจัดทำนโยบายเฉพาะและขับเคลื่อนอิสลามศึกษาผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองท้องถิ่นในชุมชน พัฒนาวัฒนธรรมทางการสอนอิสลามศึกษา จัดสรรงบประมาณระยะสั้นและระยะยาวตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนตามวิถีอิสลาม และส่งเสริมให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรับรองวุฒิทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาอิสลามจากโรงเรียนรัฐ เพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

การนำผลวิจัยไปใช้ หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐจำเป็นต้องมีความเข้าใจแนวคิดและปรัชญาพื้นฐานในการจัดการศึกษาอิสลาม รัฐควรจัดให้มีนโยบายและระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นมาตรฐานและเหมาะสมกับโรงเรียนของรัฐที่มีการสอนอิสลามศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาอิสลาม สภาพ ปัญหา แนวทางการพัฒนา

¹ Ph.D. (อิสลามศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

² Ph.D. (การบริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D. (อิสลามศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: rodhiyah.ha@gmail.com

Islamic Studies Provision in Public Schools: States, Problems, and Developmental Guidelines

Received: February 5, 2021; ■ Revised: April 27, 2021; ■ Accepted: May 11, 2021

*Author Email: yuttana.k@psu.ac.th

Yuttana Kuakul¹ Niloh Wae-useng² Rudiayah Ha³

Abstract

Objective This research aimed to examine the present states and problems, and to delineate developmental guidelines for Islamic studies provision in public schools in three southern border provinces of Thailand.

Methodology A qualitative approach to collecting the data through interview and focus group used for the present study. 24 key informants were purposively selected based on required criteria. They consisted 9 administrators, 9 Islamic studies teachers, and 6 parents.

Research findings it reveals the national education policy is in line with community's identity. Learners can learn both religious and academic subjects and abide by Islamic doctrine. Schools encounter many problems i.e., being located in uncondusive environment, inadequate Islamic teaching materials, teacher's limitation in utilizing technology, ineffective lesson plan preparation, relying on traditional approaches, and lack of certain desired student attributes. The proposed guidelines are that specific policy should be formulated and the program should be supported through activities related to economy and politics of the community; Islamic studies teaching and learning innovation should be developed; short and long term budget should be allocated accordingly to the current condition; student-centered approach and co-curriculum should be emphasized to help mold learners' personalities according to Islamic teaching. In addition, there should be a department responsible for accrediting the study results of those who finish from the government schools in order for them to further their study either within the country or oversea.

Applications The organizations and personnel involved in administering Islamic studies in public schools need to understand the basic concepts and philosophies in managing Islamic studies. The government should also formulate standardized policy and applicable educational quality assurance system for the school to apply.

Keywords: Islamic Studies Provision, States, Problems, Development Guidelines

¹ Ph.D. (Islamic Studies) Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

² Ph.D. (Educational Administration) Assoc. Prof. Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D. (Islamic Studies) Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: rodhiyah.ha@gmail.com

บทนำ

การจัดการศึกษาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้น การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องบูรณาการกับความเป็นบริบทเฉพาะในพื้นที่ ดังที่ภาครัฐได้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่และสอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมที่มีเป้าหมายทั้งทางโลกและทางธรรม

ปัจจุบันการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ มี 2 ลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นการเรียนวิชาอิสลามศึกษาผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยจัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1-2 ชั่วโมง ส่วนลักษณะที่สอง เป็นการจัดการศึกษาอิสลามแบบเข้มหรือคู่อุซัน ประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 โดยจัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 8-10 ชั่วโมง การจัดการศึกษาอิสลามแบบเข้มหรือคู่อุซันดังกล่าวจะใช้สำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมและเป็นที่ต้องการของชุมชน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิการศึกษาทั้งด้านสามัญและศาสนา (ระดับอับติดาอีย มุตะวัสสิต และชานะเวีย) ซึ่งสามารถนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (Ministry of Education, 2010)

แม้ว่าการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐจะตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่จากการศึกษาพบว่า ยังประสบปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อม การจัดการ

เรียนการสอน การบริหารจัดการหลักสูตร และคุณภาพของผู้เรียน และมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาอยู่มาก จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐยังไม่สามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ (Sama, 2010 ; Alikahae & Wae-useng, 2010 ; Molo, 2011) ดังนั้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐในอนาคตจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความต่อเนื่องในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน ขจัดความซ้ำซ้อนของหลักสูตรอิสลามศึกษาในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อับติดาอีย) ที่มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนของรัฐและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) รวมถึงบรรยากาศของความเป็นโรงเรียนวิถีอิสลาม (Wae-useng, 2011)

อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและปัญหาของการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ส่วนหนึ่ง แต่งานวิจัยดังกล่าวมีการกำหนดกรอบการวิจัยในลักษณะการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่ได้มีการศึกษาในลักษณะองค์รวม จึงทำให้การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวได้จัดทำขึ้นในช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนหลักสูตรซึ่งย่อมมีปัญหาคอขวดและข้อจำกัดในการดำเนินการ บทความวิจัยนี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะองค์รวมโดยอิงข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์ โดยมุ่งหวังว่าจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามใน

โรงเรียนของรัฐและเป็นแนวทางในการสร้างสังคมสันติสุขและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการประชุมกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการสอบถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐ เพื่อจะได้รับความรู้ถึงสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี นราธิวาส และยะลา เนื่องจากทั้งสามจังหวัดมีโรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2551 และเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างเฉพาะ มีเอกลักษณ์ทางด้านสังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่มีผู้ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนรัฐที่เปิดสอนสองระบบ จำนวน 9 คน 2) กลุ่มตัวแทนครูสอนอิสลาม

ศึกษา จำนวน 9 คน และ 3) กลุ่มตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตามตัวแปรหลักที่สอดคล้องกับข้อคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยได้ทำการศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากนั้นได้สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยในแต่ละด้านจะสิ้นสุดด้วยการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหา จากนั้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยการพิจารณาความตรงของข้อคำถาม ส่วนวนการใช้ภาษา รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นได้ทำการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำก่อนจะนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มสำหรับแนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการถามคำถามทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลและตามด้วยคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยเป็นการสอบถามคำถามหลักในแต่ละด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าและอธิบายในแต่ละด้านอย่างอิสระและเป็นกันเอง และหากไม่ครอบคลุมคำถามย่อย ผู้วิจัยจะแทรกคำถามตามโอกาสที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาของ Chantavanich (2014) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) ทำการถอดเทปบันทึกการประชุมกลุ่มลงในคอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ ทำการตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลที่ได้ถอดเทปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้อ่านที่อย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อพิจารณาประเด็นเบื้องต้น 2) ทำความเข้าใจความหมายของ

ข้อมูลในแต่ละด้านอย่างรอบคอบและทบทวนหลาย ๆ ครั้ง จนทำให้ได้ข้อสรุปตรงตามข้อมูลที่ต้องการ และทำการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกจนเหลือข้อมูลหลักที่สำคัญ 3) ทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการจำแนกประเภทข้อมูลออกเป็นด้านแต่ละด้านตามสภาพและปัญหาที่สอดคล้องกัน และจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูล 4) พิจารณาแต่ละ

ประเด็นและความหมายของกลุ่มคำที่เกี่ยวข้อง และ 5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมายที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านนั้น สามารถอธิบายด้านต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจภายใต้บริบทที่ศึกษา ทั้งนี้ นำเสนอผลในรูปแบบของการพรรณนาความและอ้างอิงคำพูดประกอบ

กลุ่มคำในชุด	ความสัมพันธ์	คำหลัก
<p>ชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม</p> <p>การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน</p> <p>ครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง</p>	คือ	สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียน

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้

สภาพการจัดการศึกษา

1. ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบุตรหลานให้มีความรู้ด้านศาสนา และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียนในโอกาสที่เหมาะสม สมาชิกในชุมชนมีสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนโยบายทางการศึกษาของภาครัฐที่กำหนดให้มีการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐถือว่ามีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังคำสอนศาสนาที่มุ่งเน้นศาสตร์ทางโลกและทางธรรม แต่บรรยากาศรอบบริเวณโรงเรียนไม่ได้รับความปลอดภัยจากอบายมุข และภัยคุกคามของสิ่งเสพติด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า

บรรยากาศบริเวณโรงเรียน ไม่ปลอดภัยจากอบายมุขและสิ่งเสพติด

ติดเลย ประเด็นนี้ในทุกหมู่บ้านมีเยอะมาก แต่ละหมู่บ้านในขณะนี้เมื่อก่อนถึงโรงเรียนในบ้านเรา 80-90% ตั้งอยู่ในบริเวณของชุมชนมุสลิม แต่ปรากฏว่าเรื่องยาเสพติดก็แพร่ระบาดจำนวนมาก (ผู้บริหารโรงเรียน คนที่ 1)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียน ประกอบด้วยทรัพยากรด้านวัสดุ มีหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศาสนาเพื่อเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต มีการนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อให้อัตลักษณ์กับความสนใจของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สำหรับทรัพยากรด้านการเงิน มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อิสลามศึกษาอย่างชัดเจน แต่การจัดสรรดังกล่าวยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน และทรัพยากรด้านบุคคลพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนผู้เรียนและผู้สอนที่เหมาะสมครูสามารถจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาได้

สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรได้กำหนด ส่วนการกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาเป็นบทบาทร่วมระหว่างครูอิสลามศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมน้อยมาก อย่างไรก็ตาม สำหรับทรัพยากรด้านวัสดุผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนเกี่ยวกับหลักสูตรว่า

ตอบได้เลยว่าหลักสูตรมีความสอดคล้อง อันเนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้ยกร่างโดยการบูรณาการกับเนื้อหาหลักสูตรของปี 2546 หลักสูตรของโรงเรียนรัฐที่สอนศาสนาอิสลาม และหลักสูตรเขตการศึกษา 2 คือทั้งหมดเกิดการบูรณาการที่จะให้มันเกิดความสอดคล้อง ใช้คำว่าบูรณาการและปรับปรุงใหม่เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (ผู้บริหารโรงเรียน คนที่ 2)

ส่วนทรัพยากรด้านการเงิน ครูอิสลามศึกษาได้สะท้อนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมา

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาว่า เรื่องของงบประมาณ กล่าวคือ ต้องการให้รัฐจัดสรรเหมือนในช่วงแรกเริ่มของโครงการ งบประมาณลงมาที่เขตการศึกษา และเขตการศึกษาจัดสรรในลักษณะที่เป็นเม็ดเงิน เพราะสามารถนำไปใช้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ไม่ใช่ลักษณะของการจัดการด้วยเขตการศึกษาเองทุกประการ และบังคับว่าโรงเรียนต้องรับไว้ แต่บางโรงเรียนเมื่อเขตศึกษามอบงบประมาณให้ผู้บริหาร ผู้บริหารบางโรงเรียนก็นำงบประมาณในส่วนของอิสลามศึกษา

ไปใช้ในการจัดการด้านอื่น (ครูสอนอิสลามศึกษา คนที่ 1)

นอกจากนี้ ในส่วนของทรัพยากรด้านบุคลากร การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญต่อการคงอยู่ หรือการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

ผู้บริหารที่เป็นโรงเรียนของรัฐมีกรมขุนเวียงเกษียณ สับเปลี่ยนโรงเรียนที่เป็นอิสลามศึกษาแบบเข้มที่มีเดิมอยู่แล้ว เมื่อผู้บริหารคนใหม่เข้ามาอาจจะไม่มีความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร และให้ความสำคัญของรูปแบบที่มีอยู่เดิมในมุมมองที่ต่างกัน ครูและบุคลากรของโรงเรียนจึงถือว่ามีความสำคัญมากต่อการชี้แนะแนวทางการจัดการศึกษาอิสลาม (ผู้บริหารโรงเรียน คนที่ 3)

3. ด้านกระบวนการจัดการศึกษา เป็นการนำปัจจัยทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ประกอบด้วย **กระบวนการบริหารงาน** พบว่า โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการบริหารงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา มีการมอบหมายงานตามความรู้และความถนัดของบุคลากรหรือครูผู้สอน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ส่วนด้าน **กระบวนการจัดการเรียนการสอน** พบว่า การจัดการเรียนรู้จะเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในห้องเรียนมากนัก โดยใช้วิธีการบรรยาย และประเมินผลด้วยการท่องจำ นอกจากนี้ครูอิสลามศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน

ได้ซึมซับและปฏิบัติตาม และด้าน**กระบวนการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน**พบว่า มีการส่งเสริมผู้เรียนให้มีการอาชาน (เชิญชวนสู่การละหมาด) การละหมาด การทำความสะอาดมัสยิดและสุสาน การทัศนศึกษา และมีการตักเตือนเมื่อพบว่าผู้เรียนประพฤติตนไม่เหมาะสมตามหลักคำสอนของศาสนา ดังผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานว่า

การกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาควรที่จะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านอิสลามศึกษาให้ชัดเจน เช่น เด็กจะต้องมีคุณธรรม ซึ่งคำว่าคุณธรรมทั่วไปมันย่อมมีความแตกต่างกับคุณธรรมอิสลาม หรือการส่งเสริมความกล้าแสดงออก ซึ่งบางครั้งถือว่าขัดกับหลักการอิสลาม ดังนั้นการวางวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดจะต้องมีการรอบที่ชัดเจนสำหรับอิสลามศึกษา (ผู้ปกครองนักเรียน คนที่ 1)

ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนอิสลามศึกษาโดยส่วนใหญ่ยังคงยึดวิธีการสอนแบบบรรยายและประเมินวัดผลด้วยการท่องจำ ดังผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนว่า

ครูใช้ความเจริญทางเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนการสอนน้อยมาก เพราะครูยึดใช้วิธีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่อุสตาซเคยสอน คือเปิดหน้าไหนก็สอนหน้านั้น คือสอนหนังสือ ไม่ได้สอนความรู้ ให้เด็กแสวงหาความรู้ แต่ครูจะยึดความรู้ที่อยู่ในหนังสือเป็นหลัก ไม่ได้ใช้กระบวนการสอนใหม่ ๆ ที่

เหมาะสมกับผู้เรียนยุคสมัยปัจจุบัน (ผู้บริหารโรงเรียน คนที่ 4)

...ในเรื่องความตั้งใจศึกษาความรู้อิสลามนั้นค่อนข้างมีน้อย อาจเป็นเพราะเทคนิคการสอน หรือการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการสอนของครูอิสลามศึกษายังด้อยกว่าครูสามัญ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนอิสลามศึกษาถูกมองในแง่ลบไป (ครูอิสลามศึกษา คนที่ 2)

นอกจากนี้ ในส่วนของกระบวนการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำความสะอาดมัสยิดและสุสานของชุมชน และนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อเปิดโลกทัศน์และผ่อนคลาย แต่บางครั้งอาจจะพบว่ามีปัญหาอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนว่า

บางครั้งความเข้าใจของครูสามัญจะไม่ค่อยเห็นพ้องกับครูอิสลามศึกษา ในการสนับสนุนการปฏิบัติตัวของเด็ก ตัวอย่างเช่น ผมมีโอกาสพาเด็กไปทำกิจกรรมล่องแก่ง เด็กนักเรียนก็จะมาถามครูอิสลามศึกษาว่า ถอดผ้าคลุมได้ไหม ครูอิสลามศึกษาก็ห้ามเด็กไว้ แต่พอไปถามครูสามัญ ก็ให้คำตอบว่าได้ และในทางกลับกันคือ ต่อว่าครูอิสลามศึกษาต่อหน้าเด็กว่า จะเคร่งครัดไปถึงไหน จะเอาอะไรมากกับเด็ก ซึ่งเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติและทัศนคติของเด็กที่ไม่ถูกต้อง (ครูอิสลามศึกษา คนที่ 3)

4. ด้านผลผลิตทางการศึกษา ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม

ตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย แต่ยังคงต้องพัฒนาผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม หากดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอิสลามศึกษา ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

ส่วนของผลลัพธ์นั้นถือว่ามีความครอบคลุม ตัวชี้วัดก็ถือว่าชัดเจน เพราะจะเห็นได้ว่าผลการสอบ I-net ของนักเรียนในพักหลังมานี้ค่อนข้างสูง ความรู้ก็สูงขึ้น แต่สิ่งที่เป็นห่วงคือในเรื่องของการนำความรู้ไปปฏิบัติ การปฏิบัติของนักเรียนเท่าที่สังเกตจะสวนทางกับความรู้ที่สอน ความรู้มากแต่การนำไปปฏิบัติ น้อยลง อาจเป็นเพราะกระบวนการจัดการศึกษาทางสังคมยังไม่ดีพอก็ได้ (ผู้บริหารโรงเรียน คนที่ 5)

สำหรับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน ยังคงต้องหาแนวทางในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

ในเรื่องกระบวนการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรจะต้องตั้งเป้าหมายในแต่ละช่วงชั้นว่าเด็กจะต้องได้อะไร หรือมีคุณลักษณะอย่างไรในแต่ละช่วงชั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การนำคำสอนศาสนาไปสู่การปฏิบัติต่าง ๆ (ผู้ปกครองนักเรียน คนที่ 2)

...การกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผลลัพธ์ก็จะเกิดขึ้นกับเด็ก เมื่อเด็กปฏิบัติศาสนกิจ

ไม่ได้ตามที่ตั้งไว้ ผู้ปกครองก็จะมองมาที่โรงเรียนว่าทำไมเด็กถึงไม่สามารถกระทำได้ และผู้ปกครองก็จะเกิดทักท้วงและสะท้อนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไปยังโรงเรียน (ผู้ปกครองนักเรียน คนที่ 3)

ปัญหาการจัดการศึกษา

1. ด้านสภาพแวดล้อม สังคมโดยรอบบริเวณโรงเรียนประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด มีความเสี่ยงที่ผู้เรียนจะได้รับผลกระทบให้เข้าใกล้ภัยดังกล่าว ประกอบกับครอบครัวของนักเรียนขาดการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด และสิ่งแวดล้อมรอบบริเวณโรงเรียนก็ยังไม่ดี ขาดบรรยากาศความเป็นอิสลาม ผู้เรียนจึงไม่ได้รับการปลูกฝังและการขัดเกลาจากครอบครัวเท่าที่ควร

2. ด้านปัจจัยนำเข้า งบประมาณที่จัดสรรไม่เพียงพอ ขาดสื่อประกอบการเรียนรู้ และหนังสือเรียนอิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ครูสอนอิสลามศึกษาไม่ได้รับโอกาสในการเสนอแนะข้อคิดเห็น และยังมีข้อจำกัดในเรื่องความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสอน และด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอิสลามศึกษาบางส่วนไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ อันเนื่องจากไม่ได้มีกลไกในการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูอิสลามศึกษา อีกทั้งมาตรฐานการปฏิบัติแก่ครูสอนอิสลามศึกษาในบางโรงเรียนยังไม่เป็นธรรมมากนัก

3. ด้านกระบวนการจัดการศึกษา กระบวนการสอนของครูอิสลามศึกษายังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม เน้นการบรรยาย ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่ อีกทั้งนโยบายทางการศึกษาที่ภาครัฐกำหนดไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ และการจัดทำแผนการสอนเป็นอุปสรรคต่อครูสอนอิสลามศึกษา ขาดการฝึกฝนให้เชี่ยวชาญใน

ด้านการจัดการเรียนรู้ และออกแบบการสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัย

4. ด้านผลผลิตทางการศึกษา ผู้เรียนยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ทางโรงเรียนกำหนด ซึ่งต้องหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

แนวทางการจัดการศึกษา

1. ด้านสภาพแวดล้อม ควรดำเนินการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการจัดทำเป็นแนวปฏิบัติและคู่มือในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐเพื่อให้ครู ผู้บริหาร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าใจและถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ภาครัฐต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนที่จะเป็นมาตรการแก้ปัญหาภัยคุกคามจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ และมีการจัดทำนโยบายเฉพาะและขับเคลื่อนอิสลามศึกษาผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองท้องถิ่นในชุมชน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ปรับปรุงหลักสูตรอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และเหมาะสมกับความสามารถและความพร้อมของผู้เรียนแต่ละระดับ มีการพัฒนานวัตกรรมทางการสอนและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สนับสนุนห้องปฏิบัติการทางภาษาและห้องสมุดอิสลามศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการสร้างห้องปฏิบัติศาสนกิจ (ห้องละหมาด) ทุกโรงเรียน มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาที่เพียงพอ ควรอบรมครูในด้านการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาและเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ควรจัดให้มีการอบรมผู้บริหารเข้าใจในหลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางอิสลาม ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้อิสลามศึกษาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

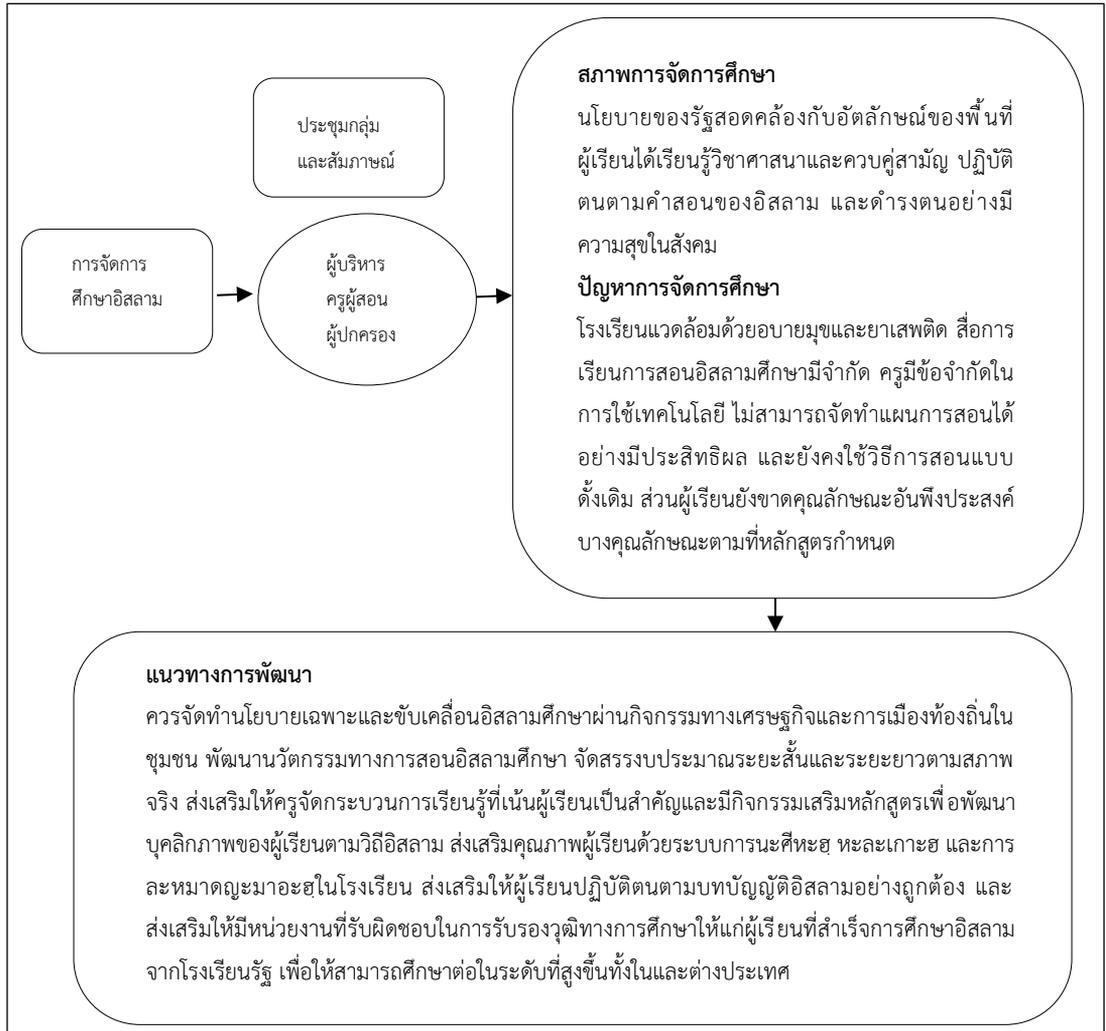
3. ด้านกระบวนการจัดการศึกษา ควรกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการจัดการเรียนรู้รายวิชาอิสลามศึกษาในแต่ละช่วงชั้นอย่างชัดเจน จัดให้มีระบบการนิเทศและการนำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลาม ควรมีการประชาสัมพันธ์เป้าหมายและกลยุทธ์การจัดการศึกษาอิสลามให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนตามวิถีอิสลาม ควรส่งเสริมให้ครูใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ การวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการสอนอิสลามศึกษา และการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ส่งเสริมให้มีระบบการแนะแนะ (การตักเตือน) การจัดหะละเกาะฮ (กลุ่มศึกษา) ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำความรู้สู่การปฏิบัติ เช่น การอาชาน (การเชิญชวนสู่การละหมาด) และการละหมาดญะมาอะฮ (ละหมาดร่วมกัน) ส่งเสริมให้มีการประชุมร่วมกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานของโรงเรียนและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

4. ด้านผลผลิตทางการศึกษา ควรเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร ส่งเสริมให้มีการวัดผลและให้คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนด และสนับสนุนให้มีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการประเมินในระดับประเทศ สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนอิสลามที่เหมาะสมกับระดับช่วงชั้น สามารถปฏิบัติตนตามบทบัญญัติอิสลามได้อย่างถูกต้อง และปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ตามแบบอย่างของท่านนบี

มุฮัมมัด ﷺ ส่งเสริมให้มีหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบการรับรองวุฒิทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาอิสลามจากโรงเรียนรัฐ เพื่อผู้เรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมให้มีระบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนในด้านความรู้อิสลามศึกษาควบคู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และส่งเสริมให้มีการนำผลคะแนน I-Net ของผู้เรียนไป

เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปเป็นภาพรวมของการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนา โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 สภาพ ปัญหา และแนวทางการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ

อภิปรายผล

สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม ผลการศึกษา

สภาพแวดล้อมโดยภาพรวมพบว่า ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมืออย่างดีในการส่งเสริมบุตรหลานให้เรียนรู้เรื่องศาสนาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด

กิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียน สอดคล้องกับหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 ที่กล่าวว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน ... รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน” โดยสามารถพัฒนาผู้เรียนผ่าน 3 สถาบันหลักที่สำคัญในชุมชน คือ บ้าน มัสยิด และโรงเรียน เนื่องจากผู้เรียนทุกคนได้รับการอบรมขัดเกลาจากบ้านเป็นสถาบันแรก และมัสยิดเป็นสถาบันทางศาสนาที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของสมาชิกในชุมชน และมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม จึงกล่าวได้ว่า ทั้งบ้านและมัสยิด เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่จะช่วยหนุนนำการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนรัฐเช่นเดียวกัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผลการศึกษาปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางวัตถุว่าด้วยหลักสูตรอิสลามศึกษาพบว่า มีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน หากแต่เนื้อหารายวิชาแต่ละชั้นปีมีจำนวนมาก ทำให้เป็นภาระต่อผู้เรียน จึงต้องอาศัยการบูรณาการสาระวิชาที่มีความเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “...เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรใหม่ควรที่จะลดจำนวนสาระวิชา ผมและอาจารย์บางท่าน ก็เคยนำเสนอเรื่องนี้ วิชาไหนที่ควรลดลงก็ควรลด สาระวิชาไหนที่สามารถสอนรวมกันได้ก็ควรบูรณาการเข้าด้วยกัน” ดังนั้น การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในอนาคตควรนำหลักการบูรณาการมาปรับใช้ และนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเสริมในเนื้อหา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wanichayakorn and Suntharayat (2012) ที่ได้นำเสนอในการศึกษาเรื่อง รูปแบบโรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทย ไว้ในประเด็นของเนื้อหาหลักสูตรว่า เนื้อหาหลักสูตรควรมีสัดส่วนการ

เรียนวิชาศาสนาและวิชาสามัญที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับความสำคัญในการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน และมีการบูรณาการวิชาอิสลามศึกษากับวิชาสามัญ ... เป็นต้น

3. ด้านกระบวนการจัดการศึกษา ผลการศึกษาด้านกระบวนการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนอิสลามศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนได้เสนอแนะให้มีการระบุวิสัยทัศน์ของผู้เรียนให้ครอบคลุมเป้าหมายการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ดังที่ผู้ปกครองนักเรียนได้ให้ข้อมูลว่า “การกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านอิสลามศึกษาให้ชัดเจน เช่น เด็กจะต้องมีคุณธรรม ซึ่งคำว่าคุณธรรมทั่วไปมันย่อมมีความแตกต่างกับคุณธรรมอิสลาม หรือการส่งเสริมความกล้าแสดงออกซึ่งบางครั้งถือว่าขัดกับหลักการอิสลาม ดังนั้นการวางวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดจะต้องมีกรอบที่ชัดเจนสำหรับอิสลามศึกษา” ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูยังคงใช้กระบวนการสอนแบบดั้งเดิม ที่เน้นตำราหนังสือ การบรรยาย และประเมินวัดผลด้วยการท่องจำ ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Nuyamad (2014) ในด้านการจัดการเรียนการสอน ที่พบว่า ครูไม่ได้สอนตามเนื้อหาหลักสูตรมากนัก และไม่ได้ยึดติดกับข้อกำหนดในหลักสูตร การสอนของครูเป็นลักษณะตามความเคยชิน และสอนเพียงบางเนื้อหาเท่านั้น โดยมุ่งเน้นการสอนหลักการพื้นฐาน และให้เด็กนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

4. ด้านผลผลิตทางการศึกษา ผลการศึกษาด้านผลผลิตทางการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่ศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม รองลงมาคือโรงเรียนของรัฐ และสถาบันศึกษาปอเนาะ ซึ่งผลการ

ดำเนินงานตามภารกิจหลักในการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนรัฐ ในภาพรวมถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยพิจารณาจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ด้านอิสลามศึกษา (I-NET) ของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ดี ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ยังคงต้องศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นต่อไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ในเรื่องกระบวนการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรจะต้องเป้าหมายในแต่ละช่วงชั้นว่าเด็กจะต้องได้อะไร หรือมีคุณลักษณะอย่างไรในแต่ละช่วงชั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การนำคำสอนศาสนาไปสู่การปฏิบัติต่าง ๆ” และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wae-useng *et al.* (2008) ที่มีข้อค้นพบว่า “การพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาของระบบการจัดการศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาอิสลามทุกรูปแบบมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตามที่ กำหนดไว้ในหลักสูตร ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาอิสลามมีการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ... ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษาสถาบันการศึกษาอิสลามเพื่อเป็นการจูงใจในการพัฒนาตนเอง” รวมถึงให้มีการนำผลคะแนน I-Net ของผู้เรียนไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาอิสลามในโรงเรียนของรัฐให้ครอบคลุมทุกมิติต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวม คือ

เอกสารอ้างอิง

Alikahae, A., & Wae-useng, N. (2010). Problems and needs of Islamic Studies Teachers in Learning and Teaching Islamic Studies in Public Schools Under the Development Project of Islamic Studies

นโยบายของรัฐสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญ ปฏิบัติตนตามคำสอนของอิสลาม และดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคม

2. ปัญหาหลักของการจัดการศึกษาพบว่า โรงเรียนแวดล้อมด้วยอบายมุขและยาเสพติด สื่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจำกัด ครูมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี ไม่สามารถจัดทำแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม ส่วนผู้เรียนยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์บางคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด

3. แนวทางการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ ควรจัดทำนโยบายเฉพาะและขับเคลื่อนอิสลามศึกษาผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองท้องถิ่นในชุมชน พัฒนานวัตกรรมทางการสอนอิสลามศึกษา จัดสรรงบประมาณระยะสั้นและระยะยาวตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนตามวิถีอิสลาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามบทบัญญัติอิสลามอย่างถูกต้อง และส่งเสริมให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรับรองวุฒิทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาอิสลามจากโรงเรียนรัฐ เพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2558

- Learning and Teaching in Primary and Secondary Schools in Pattani Province. (Research Report) College of Islamic Studies, Prince of Songkla University.
- Chantavanich, S. (2014). *Qualitative Research Methods*. (10th ed.). Chulalongkorn University Press.
- Ministry of Education. (2005). *Education development plan in southern border provinces*. Office of The Education Council.
- Molo, M. (2011). *Administration of Intensive Islamic Study Curriculum of School Administrator in the Three Southern Border Provinces*. (Research Report) Faculty of Education (Educational Administration), Prince of Songkla University.
- Nuyamad, L. (2014). *Problems of the Implementation of the Curriculum of Islamic Studies of 2008/2551 in the School of One District One Dream School in Satun Province*. (Research Report) College of Islamic Studies, Prince of Songkla University.
- Office of the Basic Education Commission Ministry of Education. (2010). *laksūt 'Itsalām suksā tām laksūt kǎn klāng kānsuksā naphūn thān Phutthasakkarāt sōṅphanhārōjḥāsip'et* [Islamic Curriculum Under the core curriculum of basic education in B.E.2551]. (1st ed.) Thailand Agricultural Cooperative Limited Press.
- Sama, M. N. (2010). *State and Problems of Instructional Management of Islamic Studies in the Public School Implementing Dual Curricula in Yala Province*. (Research Report) College of Islamic Studies, Prince of Songkla University.
- Wae-useng, N., Salaeming, M., & Baka, M. (2008). *Conditions, Problems, and Needs of Pondok Institutions on Managing Education in Southern Border Provinces* (Research Report) College of Islamic Studies, Prince of Songkla University.
- Wanichayakorn Th. & Suntharayut Th. (2012). Model of Islamic School Appropriations for Thai Society. *Journal of Education Administration Burapha University*, 6(2), 16 – 30.